

De 'bennenmakers' van Maasbommel, deel IV (laatste deel)

John Ridders, januari 2020

Tot slot

Wie in de berichtgeving over de mandenmakerij graaft komt een merkwaardig verschijnsel tegen: mandenvlechten kun je - zo schijnt het - ook als je hele slechte ogen hebt !

Zo prijst een bericht in 1883 het Instituut tot Onderwijs van Blinden te Amsterdam aan ¹ *"...bekend als een heilrijke inrichting waaraan reeds honderden blinden hunne opvoeding te danken hebben; alwaar door het genoten onderwijs de geest der blinden ontwikkeld en tevens de geschiktheid bevorderd werd, om door de een of andere wetenschap, kunst of handwerk in eigen levensonderhoud te voorzien"*. De instelling klaagt echter over de gebrekkige accommodatie want b.v. *"de werkplaatsen voor het mandenmaken bevinden zich in het souterrain...."*.

Maar ook in Grave, zo meldt De Tijd in 1884 ², is een lofwaardig katholiek blindeninstituut, dat voor de jongens bestuurd wordt door de 'Fraters van de Congregatie van Tilburg'. Ook daar draait het om het leren van vaardigheden waardoor men later in het eigen onderhoud kan voorzien en dus valt te lezen: *"Den jongens leert men bij voorkeur het mandenmaken, het stoelenmatten met biezen of riet, het vlechten van vloermatten enz. als zijnde deze vakken de geschiktste voor hen"*.

Tijdens de verschrikkelijke WO-I maakt een krant in 1916 ³ er melding van dat *"Onder de blijvend verminkten die van het front terugkeren..... zijn er natuurlijk ook die een deel van het gezichtsvermogen verloren hebben en totaal blinden"*. Over die laatste categorie is het artikel duidelijk: *"De gewone blindenwerkzaamheden zoals stoelenmatten, mandenmaken, borstel- en bezemwerk, lijnbaan-arbeid komen voor deze mensen niet in aanmerking. Dat moet in een blindeninrichting geleerd worden en vordert eenige jaren van oefening"*.

In 1936 is er in het bovengenoemde blindeninstituut in Amsterdam een jubilaris met 40 dienstjaren die gehuldigd wordt: *"Zeer veel heeft hij voor de blinden gedaan en aan talloos velen heeft hij het mandenmaken, het vervaardigen van rietmatten, borstelwerk enz. geleerd. Vooral in de oorlogsjaren, toen vele soldaten, die in den oorlog waren blind geschoten in het gesticht werden opgenomen, heeft de jubilaris zeer veel gedaan in het belang der blinden"* ⁴.

Ook de teloorgang van de mandenmakerij in ons land werd waarschijnlijk al in de loop van de tweede helft van de 19e eeuw in gang gezet door de stoommachine die het makkelijker maakte om planken te zagen en daarmee in een

Delftsche courant 21-2-1877

¹ Algemeen Handelsblad van 1-2-1883

² De Tijd, 7-10-1884

³ Provinciale Geldersche en Nijmeegsche courant, 26-11-1916

⁴ De Gooi- en Eemlander, 17-08-1936

Door de grote concurrentie van het sterk groeiend aantal kistenfabrikanten voor de oorlog moest ook de Stoomkuiperij van H. Carpaij, die gretig gebruik maakte van bandhout voor de tonnen en kuipjes, uiteindelijk in 1939 de werkzaamheden staken.

de Stoomkuiperij van H. Carpay, (huidige Kerstraat 1a)
bron: Ans & Noud Carpaij

TE KOOP

wegens opheffing der zaak: 1. een zware Cirkelzaagbank; 2. een Balanscirkel afkortbank; 3. een Vandikte Schaafbank (allos op kogel-lagers); een Slijpmachine; 5. een Kistendrukmachine met letters; 6. een Zuiggasmotor van 30 P.K. merk v. Elten alsmede het Drijfwerk; 7. een verplaatsbare houten Loods gedekt met 1ste soort Mulderpannen, afmeting der loods lang 10.50, breed 8.50 M. Dit alles in zeer goeden staat. Firma H. CARPAIJ, Stoomkuiperij en Kistenfabriek, **Maasbommel.**

De Gelderlander, 1-7-1939

Wat overbleef van de mandenmakerij in Nederland waren het Vlechtmuseum in Noordwolde, de talloze amateur-mandenmakers die op evenzovele hobby-cursussen het vak weer onder de knie probeerden te krijgen en de vele websites die over een roemrijk mandenvlechtersambacht verhalen.

Met de mandenmakers verdwenen in het Land van Maas en Waal ook de rijswaarden langs de gekanaliseerde Maas en de grienden op de randen van de komgronden bij de dorpen.

Griendakker langs de Bering, Van Schaik B.V. te Ingen, vanschajksalix.nl
foto Dinie Wijgerse, 2019

De eerste naoorlogse ruilverkaveling in Maas en Waal die ook voor een goede afwatering van het gebied zorgde, beperkte daarmee wel de voorwaarden voor de binnendijkse wilgenteelt. Wie echter in de sompige westelijke hoek, de 'Zak van Maas en Waal' tussen Alphen en Dreumel rondrijdt zal echter langs de Bering een ongeveer zes hectaren groot perceel

aantreffen waar nog steeds fraaie, ditmaal metershoge wilgentenen professioneel geteeld en geoogst worden.

Het betreft een uiterst modern bedrijf dat hier t.b.v. onder andere Rijkswaterstaat, Waterschappen, havenbedrijven en tuincentra e.d. wilgentenen kweekt ten behoeve van de productie van o.a. zinkstukken (zoals ze al eeuwen geleden voor kribben en dijken werden gebruikt!), gevlochten wilgenmatten voor oeverbescherming, beschoeiingen, stuifschermen voor de duinen en tuindecoratie zoals van wilgen gevlochten schuttingen.

Griendakker langs de Bering, Van Schaik B.V.
foto Dinie Wijgerse

Jan Boerakker eindigde zijn verhaal met een toelichting: *"Bij de oprichting in 1959 werd de 'Bèn' het symbool van de carnavalsvereniging. Het logo van de vereniging is het wapen*

van de gemeente Appeltern met daarop de Bèn geprojecteerd. Bij het officiële openen van de carnaval wordt tot op de dag van vandaag de Bén gehesen. De afsluiting van de carnaval gebeurt door het laten zakken van de Bén en deze te verbranden. Carnavalsvereniging de Bommelaers heeft de

Maasbommelse gemeenschap een beeld geschonken [J.R.: begin okt. 2014] met de volgende pakkende tekst: 'De bennemaker, symbool van noeste arbeid'.

de betonnen Bennemaker voor het Hanzehuys van Beatrix Smit (Atelier-B) uit Warmenhuizen, foto J.R.

Stond de Bennemaker oorspronkelijk in 2014 bij het dorpshuis De Hanze, toen het nieuwe Hanzehuys op 11 mei 2019 werd geopend was hij inmiddels daar naar toe verplaatst en verwijst hij daar naar een opmerkelijk en belangrijk stuk dorpsverleden.

aanbevolen literatuur:

- Tweestromenland, N° 86, 1996/1, Jan van Gelder en Jilles van der Zandt, Manden-en hoepelmakerijen
- Dick Jagtenberg, Mandenmakerij: een harde wereld, mijn gelderland.nl
- site van Werkgroep Alphen a/d Maas, Bedrijvigheid, Oude beroepen, Mandenmakerij J. Jagtenberg.